

UNA REFORMA INACABADA

Polícia: la llarga marxa

Les oscil·lacions de les reformes de les forces de seguretat de l'estat, produïdes des de la fi del franquisme, han acabat amb una dura proposta del PSOE, considerada reaccionària i regressiva des de distints àmbits

Julio Trujillo (Madrid)

moment, suposaven un toc d'exotisme. La Unión Nacional de Policías —UNP—, en 1975, gosà demanar la desaparició de la Brigada Político-Social i la dependència de la Seguretat de l'Estat del Ministeri de Justícia. Una mica més tard, la UNP es convertia, en la clandestinitat, en Unión Sindical de Policías —USP—, agrupant els funcionaris més especialitzats, més joves i més progressistes.

En l'origen del sindicalisme policial va tenir una importància essencial, encara que ara coste de creure-ho, el PSOE. A través de l'actual diputat Carlos Sanjuán, els socialistes anaren teixint una xarxa de funcionaris pròxims al partit, que començaren a treballar en dues direccions: crear organismes sindicals que actuarien

Un estat es distingeix, fonamentalment, per la forma en què concep els seus poders coercitius, en la manera de distribuir-los, com els organitza i en quina part posa l'accent. Un estat és, en gran part, allò que és la seua policia. Aquesta afirmació, feta ja fa prou de temps per estudiosos del tema, és de plena actualitat a l'Estat espanyol.

El model policial ha estat, i està, en discussió en aquest estat des que s'inicià el camí cap a la recuperació de les llibertats i, sobretot, des que el ministre socialista de l'Interior, José Barrionuevo, va presentar el seu projecte de llei de policia, per substituir la normativa pre-constitucional de la UCD, elaborada per Rodolfo Martín Villa, a l'estiu de 1978. En la discussió apareixen implicats, no només totes les institucions de l'estat, sinó les distintes forces polítiques, els funcionaris de la Seguretat de l'Estat, a través de les organitzacions sindicals i les associacions, i les cambres parlamentàries. Els jutges i els magistrats, al seu torn, han assenyalat, a més de rebutjar la llei Barrionuevo, el fet que no han estat consultats ni tan sols indirectament sobre un tema que té tanta importància social i tanta connexió amb l'administració de justícia.

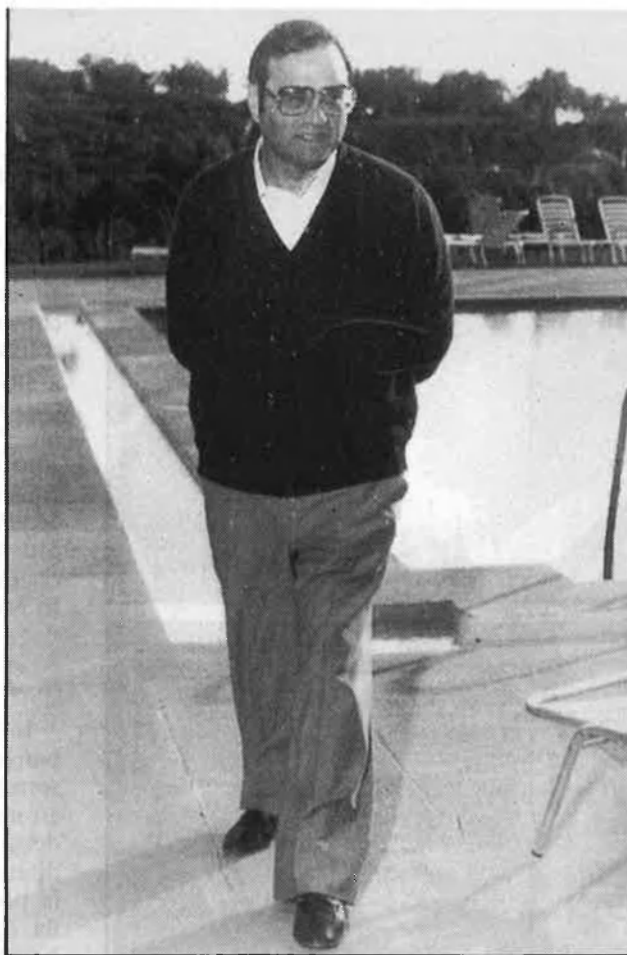
Els orígens

La discussió del model policial espanyol sorgeix, en l'etapa actual, ja en les acaballes del franquisme, quan comencen a aflorar algunes reivindicacions corporatives des de la policia, defensades per sigles que, en aquell

com a dinamitzadors del necessari canvi en la policia i aconseguir l'afluència d'informació vital cap a les forces democràtiques. Així, la USP va anar creixent amb el suport del PSOE, inclosos alguns afiliats pròxims al PCE, i defensant el que després serien els principis democràtics.

Paral·lelament, els conservadors intentaren fer front a aquest procés, creant una Asociación Profesional, una mena de sindicat vertical de policies, auspiciat per Martín Villa i organitzat directament per la Brigada Central de Información, hereua de la policia política franquista. Un funcionari d'aquesta brigada, Carlos Cabrerizo, en fou el pilar fonamental. D'aquest invent sorgí l'actual Sindicato Profesional de Policías, moderat i contradictori, encara que majoritari en un cos bàsicament conservador. Les restants organitzacions sindicals sorgeixen posteriorment, ja

A l'esquerra, Barrionuevo, personificador dels criteris més reaccionaris del PSOE. Baix, actuació policial a Euskadi. A la dreta, dalt, Martín Villa, la «solució», d'UCD.

en la democràcia, entre les quals hi ha el Sindicato Unificado de Policía —SUP—, el qual, agrupant policies nacionals, s'ha convertit en l'organització més forta. Malgrat els seus orígens socialistes, aquest sindicat és ara una organització contradictòria, que oscil·la entre la radicalitat i la negociació amb l'equip ministerial.

Si bé durant els darrers temps de la dictadura, i també durant la transició, la policia va anar coneixent internament fenòmens nous, que eren reflex dels nous temps, a nivell institucional no es va fer res important per impulsar el canvi policial pendent des del segle XIX. Encara que la Llei Martín Villa va ser valenta i reformista, pels temps que corrien, pel partit que governava i pel tarannà conservador del mateix ministre de la Governació, mai no se'n realitzà el desenvolupament reglamentari, encara que van legalitzar els sindicats i els van dotar dels mitjans necessaris per iniciar el seu camí.

Els socialistes

Des de l'oposició, els socialistes sempre defensaren un projecte de model policial modern, que implica-

va una reforma en profunditat, en sintonia amb tots els sindicats i, més important encara, admés per la immensa majoria dels funcionaris. Un estudi fet pels socialistes després del 28 d'octubre de 1982 revelà que la majoria dels polícies havien votat socialista, superposant l'aspiració a una policia completament desmilitaritzada, sense una disciplina de criteris autoritaris, a una ideologia pròxima a l'extrema dreta.

Prompte, però, s'anaren esborrant les esperances. Carlos Sanjuán, l'home del PSOE per a la policia, no va ser nomenat ministre i passà a la subsecretaria d'un ministeri a les ordres d'un obscur assessor laboral, el major mèrit del qual era haver governat la policia municipal madrilenya.

Des del primer moment, quedaren clares dues coses: que el ministre Barrionuevo i el subsecretari Carlos Sanjuán tenien una concepció incompatible de la policia que necessitava l'estat democràtic i, d'altra banda, que el ministre, contràriament als pactes d'una reunió en la serra ma-

drilenya dos dies abans del nomenament, no volia ni sentir parlar dels sindicats, ni de cap negociació amb ells. José Barrionuevo, amb el suport de Felipe González, anà omplint els llocs executius de la policia amb funcionaris de dreta, però disposats a l'aplaudiment, com Rafael del Río; antics caps dels serveis d'informació de Carrero Blanco i Adolfo Suárez, com el general Andrés Casinello, i homes acusats de torturadors, com Jesús Martínez Torres. En general, en els grups antiterroristes va restar tot l'equip de Roberto Conesa.

Pel que fa a la política de personal, la decisió del Ministeri ha estat consolidar les posicions dretanes dins de la policia. Polícies acusats de tortures i alguns processats i condemnats sota el franquisme segueixen en llocs clau; uns altres, denunciats posteriorment, han estat condecorats. En concret, Amnistia Internacional ha denunciat més casos de tortura a Espanya durant el govern socialista que durant els anteriors governs democràtics. Finalment, el Fiscal General de l'Estat, a les ordres del govern, ha assenyalat sovint els perills de l'ús de la llei antiterrorista.

Dalt, Barrionuevo, amb un membre del cos «descobert» pel PSOE. Baix, el ministre, assistint a una parada de la guàrdia civil, a Sant Sebastià.

A nivell de formació, s'hi han fet ben poques passes. Ni la exigència d'estudis universitaris per al Cos Superior, ni l'obligatorietat de formació en els principis democràtics, s'han posat en marxa. És més, un dels assessors del ministeri en aquesta matèria, Emili Giralt, fou obligat a cessar per manifestar-se partidari d'una completa desmilitarització dels cossos de seguretat.

Tot aquest programa es va posar en marxa mentre cada protesta sindical es resolia amb dures sancions per als dirigents que antigament comptaven amb el suport del PSOE. Alhora, els policies pròxims al partit governant i els públicament progressistes van ser allunyats de tots els llocs de responsabilitat. Va ser en aquest marc que el ministre Barrionuevo pronuncià la cèlebre frase que la Guàrdia Civil havia estat el gran descobriment del socialisme.

Un part difícil

Malgrat tot, no ha estat fàcil elaborar un projecte per a la llei orgà-

nica de la policia que exigia la Constitució. Cinc esborranys van elaborar-ne i tots foren rebutjats pels sindicats. L'últim, el més dur, no és ni tan sols el que hi ha a les Corts. Una comissió designada per la Presidència del Govern i integrada, entre altres, per alguns militars, imprimí més rigor a l'esborrany i, així, es donà llum verda a un projecte que entronitza la Guàrdia Civil, que declara tots els policies de l'estat, des del guàrdia del més petit poblet fins al comissari més important, passant per tots els policies autònoms, membres d'Institut Armat, i que lleva als alcaldes tota competència en matèria de seguretat ciutadana, i les lliura als governadors civils, figures paradigmàtiques del centralisme estatal.

Fet i fet, la llei reforça el centralisme estatal per la via de la subordinació de qualsevol política de seguretat ciutadana al Ministeri de l'Interior; acaba amb els drets sindicals conquerits pels funcionaris de policia, tret del dret a estar afiliat, ja que la Cons-

titució prohibeix l'exercici de la vaga i de la petició col·lectiva als membres dels Instituts Armats; transforma la Guàrdia Civil, aquesta contradicció institucional d'un cos anomenat civil i que té una fèrria estructura militar, en una màquina estatal difícilment controlable per la doble dependència d'Interior i Defensa, i estableix una gran confusió jurídica al voltant dels cossos i les forces de seguretat de l'estat. Per a molts juristes, aquesta llei constitueix una revisió dels principis constitucionals. Per tot això, els sindicats qualificaren la situació sota les ordres de Barrionuevo com de retrocés en relació amb l'època de Rodolfo Martín Villa.

La transició

El debat sobre el model policial espanyol, afirmava Jaume Corbet, assessor de la Generalitat de Catalunya en matèria de seguretat, és el mateix debat que s'obrí en el segle XIX. La diferència és que els socialistes són en la posició dels conservadors d'aquella època que defensaven Narvàez. La transició no ha passat pels cossos de seguretat heretats de la dictadura franquista, i els socialistes tanquen, amb aquesta llei, la porta a la possibilitat que hi passe.

Un dels aspectes on es fa més evident és en la regulació que en la llei es fa de la policia judicial. Totes les esperances expressades pels sectors progressistes de realitzar una sana judicialització de la policia se n'han anat a l'aigua. La llei no consagra la direcció de les investigacions per part de jutges i fiscals, sinó de forma limitada. Els policies judicials continuaran pertanyent a Interior, i només funcionalment seran agregats a les unitats de policia judicial.

En resum, es dedueix de tota aquesta polèmica que el PSOE ha optat de manera pública per un projecte d'estat que ha d'ensopegar amb l'essència dels principis constitucionals nascuts del text de 1978. S'obrí, així, una altra discussió que, pel que fa a les comunitats autònomes, pot prendre caràcter constituent. Aquest fet, unit a la quasi certesa que els socialistes només aconseguiran una minoria majoritària en les properes eleccions generals, profetitza un futur d'instabilitat a mitjan terme. Barrionuevo, punta de llança dels criteris més reaccionaris que nien en el PSOE, ha de ser una peça fonamental en el pròxim període. □